

САНД ОЛОХ

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№№ 87—88
(8532—8533)
СУБУОТА
2000 сыл
атыргдах ыйын
5 күнэ

ЧУРАПЧЫ УЛУУХУН ХАҢЫАТА

“2000 сылга—2000 үтүө дьыаланы!”

Оноһуллубуту хайдах отчуоттуубут?

От ыйын 28 күнүгэр улуус баһылытын бастакы солбуйааччы, “2000 сылга—2000 үтүө дьыаланы!” дьин республикатааҕы хамсааһын улуустааҕы комиссиятын председатели П.Н. МИШКИНГЭ бу тустаах болпуруоска уочараттаах ыйдааҕы мунньах буолан ааста.

Комиссия мунньагар нэһиликтэр баһылыктара ынырыллан сырыттылар. Манна, туох-ханнык иннинэ, үтүө дьыалада кириэсэр объектарга миэстэтэн ким туох болпуруосааҕар ыйытык турда. Онон мунньах субэлэни, балаһыанньаны билсин бэрээдэгинэн сабалана.

Нэһиликтэргэ, тэрилтэлэргэ туох проблемалахтарый? Бастатан, тутуулар, үлэзэ кириэр объектары иһэр кыстыкка ититэр ситимгэ холбоонун, атын да тутуу матырыйаалларынан хаачыйы болпуруоһа. Этэр курдук, үтүс объект бу сыл иһинэн үлэзэ

бэриллэрэ күүтүллэр. Быһата, сүрэх баҕатынан дьин көндөйүн бүтэрин—дьыала биир өттө. Объектары кэартальнай котельнайдарга холбоонунна эбии турбалары тардыы, котеллары туруоруу үлэзэ турар, сорох котельнайдар убаҕас өттүккэ көһөллөр. Маныаха улуустааҕы дьин-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын начальнигынан солбуйааччы Д.П. Ефимовтан ыйыты үтүс буолла. Кэпсэтин биридин объектарынан барда. Онон көрдөхкө, эбии котеллары, турбалары булуу уустуктардаах эбит эрээри, эрдэ бырайыакка баар, кэпсэтиллибит котельнайдары хаачыйыыга үлэ управлениенан ытыллар.

Улууска үтүө дьыалада кирибит объектарга балаһыанньа туругун, төһөгө үлэзэ бэриллэбитин уонна объектары тутуу матырыйаалынан хаачыйыы туһунан иһитиннэрини улуус-

тааҕы капиталнай тутуу управлениетын начальнига П.Е. Аманатов онордо.

От ыйынан барыта 6770 тыһ. солк. үлэ толоруллубут. Үлэ 38 объекка барарыттан 8-һа туһага бэриллэбит. Ити госкомиссияны ааспыттары эттэххэ. Оттон комиссияны ааһа илик эрээри үлэни турааччылар уонна тутуулар бүтүттэр эмиз бааллар. Олор тустарынан бу мунньахха эр “дакаастаһы” буолла эрээри, П.Е. Аманатов дьин госкомиссиянан тутуллубуту эр ылынар киһи буолан бизэрдэ, ону таһынан “Республикада отчуот эмиз ити 8 объектын түһэрлибитэ”,—дизэн биридик эттэ.

“Отчуоттанна” диэбиксэ дылы, мунньахха мөккүһүттэн сыаналатахха, нэһиликтэртэн, тэрилтэлэртэн “үтүө дьыаланы” отчуоттааһын ыраабынан ситэ-тэ суоҕа кестөр. Ити өссө сымната эттэххэ. Дьинэр, улуус үрдүнэн

220, ол иһигэр республикада кирибит 75 үтүө дьыала оноһулуохтаах. Дьэ, ити уолсай сыппаралартан үлэзэ кирибитинэн 28 объект “баар” диэн буолар. Оттон бүтүт-оспут итиннээбэр элбэх курдук. Холобур, анардас Төлөй нэһилиэгин баһылыга И.Н. Аммосов бүгүн манна иһитиннэрибинэн, нэһиликкэ оноһуулар үтүө дьыала 29-ка тиийбит. Мугудай нэһилиэгэр ити 10 эбит, итинтэн улууска килэриллэбитэ муоста туугута. Ол бүтүт, манна 20 тыһ. солк. үлэ толоруллубут.

Үтүө дьыалада оҕо площадкаларын тутуу, бөһүөлэктэри туспаран оҕоруу, уу турбаларын тардыы курдук дьаһаллар эмиз бааллар. Манан кыра, улахан үлэ диэбиксэ, нэһиликтэннэ үтүө дьыалада ылсан сабалаабыта бүүс-бүтүнүү отчуоттаныахтаах. Дьэ, ол хайдах быһыылаахтык, кимиз-кэ отчуоттанарыгар күн бүгүннэ диэри мунуу-

тэни тахсар. Сорохтор улуустааҕы анал комиссияга, атыттар капиталнай тутуу управлениетыгар түһэрэллэр эбит. Онон үлэ түмүгүн таһаарыы, дьин баар балаһыанньаны ытыска ууран биэрин бүгүн кыаллан чуолкайданма-таа итинтэн. Комиссия оноһуллубуту улуус үрдүнэн түмүгэ, ол иһиттэн республикатааҕы, улууска итиннэ бэйэ нэһилиэгэр, тэрилтэтигэр диэннэри арааран отчуоту кэмигэр түһэрэн иһэргэ сору-дахтаа.

Иккиннинэн, капиталнай тутуу управлениетыттан кырааска, тоһоҕо, аҕыйах шифер, түннүк тааһа аҕалылы-быт уонна сороҕо өссө да кэлиэхтээх. Балар бастатан үлэзэ кириэхтээх объектарга бэриллэллэрэ санатылынна. Ону таһынан бу биир управлениенан кэлэри эр кэтэспэккэ. “Агронаб” АО, республикатааҕы бэйэ бас бэринэр министерстволарыттан, ведомстволарыттан өйөбүл-тирэх көрдөһөр наадата ыйылына.

—Үтүө дьыала диэн—босхо үлэлээн биэри. Онон үбү-харчыны

көрдөөн ылан үлэ-лээһин үтүө дьыала буолбатах. Харчы бэриллэр буоллабына ким барыта тутуу мин,—дизэн Мугудай нэһилиэгин баһылыга К.Н. Жирков үбүлээһини туруорсар коллегаларыгар туһаайан болпуруоһу чуолкайдан ылла.

—Улахан тутууга, холобур, бийиги Чакыр оскулатыгар 5 устуука баалка наадатын буллубут, 600-тэн тахса шифер, 10 тонна гурба, тоһоҕо, түннүк тааһа наада, кэлиэхтээх. Онон аны суолбут суох. Хаһан оноһуулар?—дизэн Чакыр нэһилиэгин баһылыга А.М. Кириллин.

Үгүстэргэ кирпинчэ наада. Чакыртан баары ылан бүтэрбиттэр. Кэлин, Мохсобооллоох киһи үксэ алдьанан аҕалыларын санатастылар. Онон кыалларынан миэстэтэн көрдүүргэ субэлэни. Тастан кирпинчэ аҕалыларын сайаалка да суох курдук.

Итинэн тустаах болпуруос этии, туруорсуу бэрээдэгинэн түмүктэнэ.

С.МАКСИМОВА.

УЛУУСКА—САҢА ТРАКТОРДАР

Улууска бу ааспыт от ыйа техника кэлиитинэн баай буолла. Ол курдук, бастатан дьин кэргэн салаатынан китайскай мини-трактордар кэлэн тыа хаһаайыстыбатын управлениетын тыгырытынан нэһиликтэр дьаһалталаарынан түнтэтиллибиттэр. Нэһиликтэргэ биридии уонна улуус киинигэр 3 трактор.

Оттон ол кэпсээн-сурах ситэ уоста илигинэ аны били В. Штыров быыбарга кэлэ сылдьан эрэнэрбит 100 трактордарыттан 70-на аҕалылан бэриллэн эрэрэ иһилибитэ. Манна, туох-ханнык иннинэ, гарант буолар тэрилтэ

көрдөмүтэ. Улуус дьаһалтатын быһаарытынан манна “Чурапчы” кооперативка итэбэйбиттэрэ. Трактордар ЛТЗ маркалаахтар. Нэһиликтэргэ 2-лии, 3-түү трактордары тиксифиннэрэр курдук тыырыллан, бастахынан Болтоно, Сылан, Кытаанах нэһиликтэргэ ыланнар дьоннорун сэргэлэрин үөртүлэр. Нэһиликтэри сэргэ Чурапчы сэлиэни-этигэр 12 уонна тэрилтэлэргэ 5 трактор аманна.

Аны күһүөрү иккис партия, ол эбэтэр хаалбыт 30 ЛТЗ трактордар кэлэллэрэ күүтүллэр.

“СО” корп.

СПОРТЗАЛЫ ТУТУУГА ҮЛЭ ТЭТИМИРЭР

Чакыр нэһилиэгэр спортзалы тутуу ааспыт сыл муус устар ыйтан сабаламмыта. Буровой үлэзэ ытыллан, кунуһун буора кутуллан, исти-энэтин 7 эргирэ оноһуллубута.

Быйылгы сылга тутуу эмиз муус устар ыйтан пилорама үлэтигэр сабаламмыта. Манна пилорамищик Н.И. Неустроев салалтатынан 7 киһилээх биригээдэ объект көндөйүгэр сөл буолар бурууһу, өһүө маһын, хаптаһыны бэлэмнээбитэ. Иккис сүрүн биригээдэ 10 киһилээх. Ону нэһилиэк опьиттаах тутууччыта, бири-

гэдьириэ Д.Д. Васильев салайар, дьонно үксэ армияттан кэлбит ыччаттартан сүүмэрдэммитэ. Күн бүгүн объект көндөйө бүтэн, аанын, түннүгүн холодалара олодуулан турар. Аан, түннүк холодаларын, түннүк араамаларын, ис ааннары Чурапчытааҕы маһы таһастыыр комбинат (директор Г.Г. Монастырев) бэлэмнээтэ.

Мантан күһүмүгү өттүгэр объекка куораттан тимири өһүө, шифер, түннүк тааһа уо.д.а. тутууну ситэ-рэгэ наадалаах матырыйааллар миэс-

тэзэ булуллан аҕалыллара күүтүллэр. Спортзал ис-тас өттүтэн ыраастааһынна нэһиликкэ быйыл сайын тэриллэн үлэлиир “Дьобур” уонна “Экология” сынын алаһ-үлэ лаабырдарын оболоро көмөлөстүлэр.

Оттон бу күннэргэ нэһилиэк олохтоохторо ханаппаакытын үлэтин биридии тэрилтэлэринэн, түөлбэлэринэн аттарынан сабалаатылар. Нэһиликтэннэ итинник бу саҥа тутуу 2001 сылы көрсө үлэзэ кириэригэр баҕатынан туох баар кыабынан кыттар, көмөнү

оҕорор. Хаалбыт кылгас кэмнэ улууска дьаһалтата уонна “2000 үтүө дьыалада” улууска тэриллибит анал комиссия спортзалы матырыйаалынан хаачыйыыга итиннэ үлэтигэр хамнаска икстэрин төлөһүүгэ сөптөөх дьаһалы ылаахтара диэн эрэнэбит. “Норуот күүһэ—көмүөл күүһэ” дэнэр, онно тирээбирэн кэмигэр өйөбүл оноһуулар буоллабына, спортзал үлэзэ бэриллэрэ өртөн буолбатах.

А.КИРИЛЛИН,
нэһилиэк
баһылыга,
комиссия
председателэ.

(Бахсы нэһилиэгин дьаһутатын дьаһ кэргэн боппуруостарыгар специалиһын Е. РЕШЕТНИКОВА отчуотуттан)

ОЛУНЬУГА
"Сугүрүзбит элиэкэ,
кыайыны уһанысыт-
тарга!" дииһ улуустаагы
фестивалга кытынны-
быт. Буклеттары, сөн-
далэри онордубут,
ончуктар быыстапка-
ларын тэрийдибит. Бис
21 күнүттэн сабалаан
Дуруобуйа нэдиэлэтин
кытыбыт. Тэрилтэлэ-
риниз маассабыт

бий 1-6 күннэригэр "Алабар күннэрэ" нэдиэлэни ыыттыбыт. 14 чыыһылаага кыһыммытын атаардыбыт. Онон түөлбэлэринэн чэстүшкэбэ, ас астааһыныгар, сылабаар оргуутугар, остоолбаа ыттыһыга

тар үзлэлтэйлэр. Үлгэ-
сүх үс кийнхэ доку-
ментаы оноруутгар
көмөлөнөн сибинхэ
офот, бурдук ыллылар.
Нэнидлэхкэ олорор 9
сэтгэ уон саастаахтар-
га, 10 инбэлихкэ гума-
нитарнай көмө
онобулунна. Үс
кийнхэ документаы толор-
он пенсионнай управ-
лениеттан көмө харчы
ылан бизрдибит, били-
гин 6 кийнхэ толорул-
лан сытар. Улууастары
аэтераниар сэбэнтээр-
гэр хөдөтэйстэо
онорон 60 уонна 70 са-
астарын туолар икки
кырдыааска биирдин-
лэригэр бэлэх оморду-
лар. Ийэлэр ыйдаагы
пособиларын кэнигэр
ыла олороллор.

Кийн хүн өндрээр
дэвдлээх буулгагч бэ-
раалтаах, күүк орко
күүлэнийг түлүүтүгээр

Бу киин сүрүн сый-
лынан дыз кэргэн
социальной кемүскэлдээк
буолуутун хаачыстыы,
сааһырбыт мчыта ыал
оноруу, чөл олову про-
пагандалааһын, "Тизр-
гэн" тускулу олохко
килэрин, нэһилиинньэ
көдүүүстээхтик,
гуһааннаахтык сын-
наанарын ситиһин буо-
лаллар, Костөрүн кур-
дук, сыал-сорук барыта
киһи күннээри оловун
онорууга ананмыт.
Хайдах гынан дьон ба-
рыта нэһэн нэтирнээстэ-
эхтик, төлөрү ис
көһөрөннөөхтүк олоро-

Хадаардаахын дүнг
үзгэн киийн үлэнт-
тэн элбэх нэн-
үзгэнэй хэснэхэ
сөл, сүл нилээнхилэ-
нэн-сабалаачылары-
нан П. Осипова, сох-
длын үлэнт И.В. Со-
фронова уо.д.а. үтүс
дөн-сэргэ олобун до-
рубай, кэрэ огоруох-
тарай бабараачылар
буолаллар. Киһи олово
эргичи айылба, добо-
атас, хэсэсэр киийн
хайдагыттан-тугуттан
быһаччы тутулуктаах.
Ол иһин бары бэйэ-бэй-
эбитигэр төһөнөн ха-
рыстабыл длаахтык
сыбыаннаһабытыт да,
сочинон олохлут сар-
гылаах, кэскилэ сыр-
дык буолуоба.

М. СИДОРОВА.

Төрөөгүй тулбал-
лэрин көсөрдүүгэ олох-
тоохтор көхтөөктүк
жыталаар. Ордуи чор-

Итн курдук дьиз
кэргэн киинэ ыал, дьон
олово туруктаах буолу-
утун иһин түрүүдүһүр.

С. КРИВОШАПКИНА

Түргэнник сэтэр бородууксуяа дээд
Түрүүлэн үөлэ түнүү буолла.
“Тизтэйик, кылаатын !” — Ону тэлтэрэн
Тизргэн ийигэр бөтүүк хахаарда.

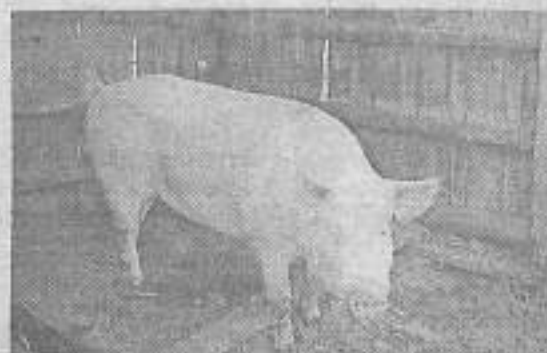
—Сибизнэй эхэ наадыйар инигит?—
Сибиннэз жордургуур бэйэтин сыгалын, —
Силтэһин курдук уотуо этигит,
Сириллэз баара дуо сыганан бырахсыл!

—Миниги эмиз дэ ылсыһан иитэргит.
Минен арыы балаҕча баһылла түһүөҕэ!”
Хайбаннаан хаамар, бэйэтин билдирмит
Хаас хотун дьолууну туттуһан эбизэ.

Кутгадас куобах "убайка-быраата",
Куолуну сатаабат куруолук эгнээгиннир:
—Суох буолуо, арааһа, бу биһи сабачча
Сүһаллык соһута биһлээн тигиннир!..

Кэбиллэ сылдыар ас-былан итинник
Кэбээс собустук дэлэйин сеп этэ.
Ол иһин даһаны иһиллэр кэрэтик
Оһууруга бөтүүһүт хаһааран ээрэ.

Роман ДАНИЛОВ.

КИИ УОННА СОКУОН

Хаһыат аналлаах таһаарыта

Тыл-салайааччыга

Мин милициям миигин көмүскүү дуо?

тэ регистрациялана, ити ааспыт сый таһаарына кэминэстэр 3,8 бырыһыананан аччата. Ол иһигэр ыраакан уонна алара ыар буруйу оҕоруу быйыл 30 түбэлтэ табыста. Маны сыһыппаранан эттэххэ, 11,8 бырыһыананан аччата. Ол эрэри ити ыраакан буруйу оҕоруу иһигэр кыһын өлөрүү 1-тэн 2-гэ дири, өссө ол иһигэр кыһын соруйан эт-хаан өтүтүн экин 120 бырыһыан улаатта. Ол эбэтэр быйырын 5 эбит буоллаһына, быйыл 11 түбэлтэ. Бу иһигэр дыһы-уокка оҕоһулар буруй ылар ирээтэ улаатта. Ол онулар уоруу 30 бырыһыан аччата. Сокуоннай саастарын ситэ илик өлөр буруйу оҕоруулар адыаата. Итинэн, сыһыппара харарынан этэр, түмүктүү буоллаха, бары сүрүн көрдөрүүлэргэ аччатын бэлэстэнэ. Маны бу сотурууларга республика ытыгылыбыт Ис дыйаа министристытын коллегиятыгар олчоттаан, дахаастаан итэбэтин табыстыт.

Оноһуллубут буруйдар 98 бырыһыанара арылына. Бирдин нэһиликтэринэн алаан көрөр буоллаха, Сыланта быйырын суох этэ, быйыл буруйу оҕоруу 6 түбэлтэ табыста. Холторого 3, Хатылыга 4 уонна Чуралчы сэлэниэтигэр 25 түбэлтэ буолла. Бэрээдэк балаһа түспүт нэһиликтэрин эмэ аагытыр тобосхох.

Ол курдук, Төлөйгө уонна Мэлдьэхсигэ биер да түбэлтэ таһаарылыбыта, Болтоҕо аччата, оттон Соломөө нэһиликтэргэ быйырын суох эбит буоллаһына, быйыл биер түбэлтэлэнэ. Эмэ общественнай бэрээдэксэ үлэ барар нэһиликтэринэн Хадары, Болугуру, Одьулууну, Хайаксыты ааттыам этэ. Бу нэһиликтэр байылыктара суолта биэрэн үлэстэртэрин түмүгэ дикс олукчу тутан бэлэстэнэ бабарыллар.

— Буруйу, ол иһигэр ыраакан буруйу оҕоруу аччата диэтибит. Ити эрэри Коркиннар дыйалалара уонна ол кэминтэн тутта сөрөөн икки төгүл экин өлүүлээх түбэлтэлэр дьону-сүргэни аймаа-тылар. Маныаха дыйалалары арыыйыс, сиклэстийэ үлэти хайдах баран илэрий, сурах-садыын араас...

— Билэ, бэс ыйдарыгар ити оноһуллубут түгэнэри сиклэстийэ-лээһини прокуратура ыттар. Кийи өлүүлээх буолла да сенук. Коркиннар дыйалаларынан республика, Ресепникова өлүүтүн Амма уонна Шадрин түбэлтэтин Таагта улустарын прокуратура сиклэстийэллэлэр. Олор хайдах баран илэлэрин туһунан сибидиһиннэлэр билиэххэ күүс тураллар эрэри, түмүктэр оноһула илэктэринэн, ким араа билиитигэр таһаарар эрдэ...

Иккиннэн, үлэ эппинэн чыгыттык, барыта онук кылаан буолбатах. Көрдөрүүлэригэр атын улустарта туһунан да уратылар суох, сорох өтүгүр ордуқтаах дасына. Холобур, республикага сылларын ис дыйала отделларын үлэтин анализтара оноһулар. Оно көрдөххө, анализтэри 53 сүрүн көрдөрүүлэргэ 11 көрүгүс наамтаһын бэлэстэнэр. Улааты үс позитив...

буруйу республиканы, улууһу долгутулар. Ол сирдэххэ реакция эрэри, бу икки-үс түбэлтэнэн сирдэ-дэн бүтүн улууска уонна күүс олохтоокторугар ба-рыларыгар ыар, хара күлүгү түһэр сатыыр, ону ааһып, сурах хоту иһэн эрэ аадырыстан туран буруйу-саман сүктэрэргэ дуулуһу олус омсолоох, дисципинулаах дасына, билин көрүөххэ, итигэр кэминилэртэн улууска араас биринчилэринэн дик-оһол тахсыта, ол иһигэр кийи алуулээх, экин сирдэти. Маны илэ-ник түбэлтэ сурах-садык үөскэтигэр эмэ сөп эбэтэр. Олох мэр содула дикс өйүгэр-санаатыгар дик-риниик иһигэр, чугастык ытыгылар. Онон олох манын харага өтүгүр кэлтэи ситүбэти, ол санаа кулута буолбакка, төттөрүтүн, олох сирдик, күүсхэ өтүгүр тардыһын эрэ үтүө түмүктэри би-рээтэ.

Иккиннэн, үлэ эппинэн чыгыттык, барыта онук кылаан буолбатах. Көрдөрүүлэригэр атын улустарта туһунан да уратылар суох, сорох өтүгүр ордуқтаах дасына. Холобур, республикага сылларын ис дыйала отделларын үлэтин анализтара оноһулар. Оно көрдөххө, анализтэри 53 сүрүн көрдөрүүлэргэ 11 көрүгүс наамтаһын бэлэстэнэр. Улааты үс позитив...

ОБЩЕСТВЕННОСТЬ ТУРУННАБЫНА ЭРЭ...

гар киллэриллибит "Кийи уонна общество" дикс предмет оскуола оҕолоругар государство уонна быраал туһунан сөптөөх билини биэрбэтин этэн турар. "Государство уонна быраал төрүттэрэ" предмет оскуола про-грамматтыгар киллэрэ уолдасытын санатта уонна, социальнай са-каас баар буоллаһына, университет бу пред-меттэри үөрэтэр ууу-таллары бэлэстэнэргэ бэлэмин эттэ. Сорох сорохторго төһө да олохтооһо иһилинэр, оҕолору, ыччаттары түмэр, биер тыныга нитэр тусла Устааптаах, дисципинулаах пи-онерскай, комсомоль-скай курдук обществен-най тэрилтэлэр наада-лар. Общественой тэ-риллиннэр син баар курдуктар эрэри, оҕону, ыччаты барытын хаппаттар, арыллан хаппааччы элбэх.

1999 с.п. сэттинэн 5 күнүгэр СР Президе-нин 910 №-дээх Ыйааһынан (президе-нтскай статутаах) "СР-гар 2000-2004 с.с. бу-руйу оҕорууну утары охсуһууну күүһүрдүү программата" биэрэ-тиллибитэ. Бу програм-маны бэлэстэнэһингэ Саха сирин уонна Рос-сия 37 субъекта кыты-быта, программа науч-най-методическай хаа-чы...

да, улахан да буруйу эр-дэгэн бохсуу төһөлөөх кийи олоһун очурга ох-сулууттан басыһабын умнууохха. Бары тэ-рилтэлэргэ, нэһилик-тэргэ табаарыстыгы су-уттар үлэлэрин сөргүтэр буоллар туһа-тан атыны аҕалыа суох этэ. Тэрилтэлэргэ бэрэ-эдэги кийи, арыгы-лааһын түбэлтэлэр тахсаллара баар суол, буруйдаахтары про-фкомна дүүллүөххэ-дүүһүнүөххэ. Төбө эрэ кийи кимкэ ити умну-ла бийиһытаада. Кийи-лэргэ салалта өттүтүн кыахта биэрээххэ, өйбүллэ оҕоруохха.

Таатталар түөлбө-нэн үлэлэрэ үтүө си-ниһилиэммити туһунан элбэхтик истэбит. Кийи-лэр 1999 сыллаагы үлэ-лэрин түмүгүнэн олуну-уга Ытык Күөлгэ "Түөлбө-дону кытта үлэ кийи" дикс конфе-ренцияга улуус бары нэһиликтэрин, тэри-лэлэрин, түөлбэлэрин салайааччылар мустан кэлэлииттэ. Ити кон-ференцияга санаа ата-талытыгар улуустаагы ис дыйала отделын на-чалыга И. В. Голиков ("СР" хаһыат, 08.02.2000с.).

"Улуус барыта 14 нэһиликтээх, онно 6-7 эрэ участковой баар. Ити үлэтигэр бары бу конференцияга кыты-ны ыла олоһоллор. Ис дыйала министрэ бийигини кытта көрсүһүүгүр өрүү: "Милиция нэһилик-тэтин тэйдэ. Итинэн саа-май уталытылыбат со-рук бийиһынан

нэһиликнэни, общес-твенноһы кытта ыкса үлэстээххэ наада", -ди-ри. Оттон түөлбөнэн олорууга хас бирдин ыал хайдах олороро олчу биллэр. Бу биер сыллаах үлэ ураты үтүө сабыдыаллаах буолла диксхэ наада. Ити быһааччы бийиги үлэ-тигэр көлүннэ, бийи-рынын 1999 с. бийиги улууска буруйу оҕоруу таһыма наамтаа. Бу си-тинингэ түөлбөнэн дыйаһан олоруу улахан сабыдыаллаах дикс бэ-лэстэн этэбин, оҕон бу үлэни бары өттүнэн биһирэбин. Дьон ким эрэ үлэстэн салалары кэлэспэккэ, бэйэлэрэ норуот сирин, үлэни туһунан олоххо быдан чугас идеяны үөскэти-лэр дикс саныһын. Арай эрэ араас улахан дыйаһаларынан олус улуһууһуөххэ наада бийиһылаах. Ол тэри-лэр кийилэргэ син-би-ир дьон кыахтаах өтө сылдьар. Оттон ары-гыһыт, кыаммат, тийи-мэт-түгүмэт син-би-ир кэлбэт. Кийилэри кытта үлэстээххэ, Түөлбө бары саҕалааһыннарын, дыйаһаларын өйүүгэ куруу бэлэстэнэ, "диз-битэ.

Кийи обществен-тан тутууга суох буол-лар кыаһа суох. Ол аата, общество эмэ хас бирдин кийи дыйаһатын иһин туруу-лаһаахха, хас бир-ди кийи үтүө олоххо бырааптаах.

Г. ПОПОВ,

Сыл анара ааста. Бу ханнык бабарар үлэбэ түмүктэри оҕорор кэм. Бийиги улуустаагы ис дыйала отделын начальнига, милиция майора К.К. НЕУСТРОЕВЫ кыта көрсөн улууска об-щественой бэрээдэк-кэ балаһыанһа туру-гун билэбит.

— Константин. Кон-стантинович, бийиги улуус республикага биер крими-нальнай улуһунан аагыр-да. Ону эн хайдах быһаарыһын уонна, уоп-сайынан, улууска сый анардаах үлэ-хамнас туру-гун билиһиннэр эрэ.

— Улууһу криминаль-най туруктаахха киллэрэр төрүөт суох. Кырдык, ик-ки-үс улууһу, республика-ны аймаабыт түбэлтэ тах-сытынан туһанан сорох дьон, онноосор республи-кага бэйэбит биер идэлэ-эктэрибит сирэй-харах аныаллара баар суол уонна тыһынан быһааран кэбиктэр табылыһбата буо-луу. Ону сый анардаагы үлэ түмүгүнэн көрдөрөр итэтиһилээх уонна ааспыт сый таһаарына кэмин кыт-та тэнниир өссө табыгаста-ах.

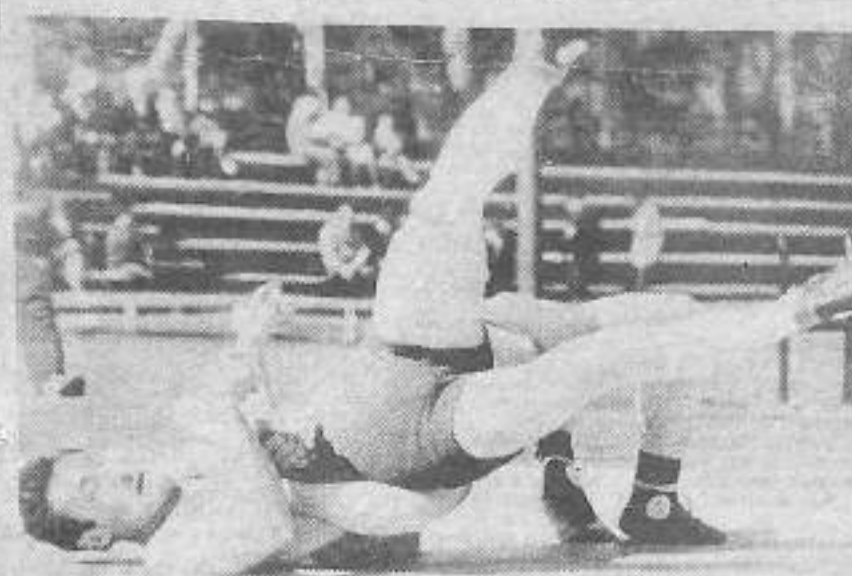
Быйыл сый анарыгар 53 буруйу оҕоруу түбэлтэ-

Билэ ыйын бүтэһик күнүгүгэр Дьокуускай куоракка буолбут "Саха Республикатыгар бу-руйу оҕорууну утары охсуһуу проблемалара" дикс темага ытыгылы-быт научнай-практичес-кай конференция бу-руйу оҕоруу сүрүн төрүөтүнэн арыгы-лааһыны ыйбыта.

Арыгылааһын би-ирдиһэн кийиттэн бүтүн дьиз кэргэннэ өтөн киридэ. Ити түмүгэр урукку өтүгүр үнэр-сүктэр кэрэ агар-дарбыт кытта буруйу оҕорууларга үксээтэ. Конференцияга Ил Түмэн Бэрээстэбинтэ-лэрин палататын пред-седателя Н. И. Соло-мов, бастатан туран, чу-олаан, сокуоннай саас-тарын ситэ илик өлөр уонна ыччаттар буруйу оҕорууларга дикс-синэрин биллэрэн:

— Оҕо-лорбутун үлэбэ, сиргэ-майгыга китэр кэлим ситимит урусхалламыта. Үлэти суохтар кэккэлэрин, сунньуһун, ыччаттар хаһааталлар. Кийилэргэ буруйу оҕорууга дикс-синэри хардыы. Ол иһин саҕа үлэ мистэ-тин таһаарыы, тэрийи-лэптит кэлин охсуулаах буолла. Билгини аны ону чөллөрүгэр түһэр-

Кырдыга да, өмүрэх курдук, бэркэ үлэһин турбут үлэ, сунньалан лааһыда-рын эһитэлээн кэби-сиппит кэлин охсуулаах буолла. Билгини аны ону чөллөрүгэр түһэр-

СПОРТ

УЛАХАН ТҮНҮЛГЭ МААСТАРА

Дойдубар Кытаа-нахха кэлэн Килэҥки бөлүөлүгүн дьосдоһойор саалыгар массынанаан өрө сүүрдэн тахсан, бүлүүһэ курдук төгүрүк алаас ичин өттүгэр турар күн уотугар т у н н ү к т э р э күлүмүрдүү санатык дьыаэ тийизбин. Бири-нин, дойдубар Килэҥкигэ сыйдыбатах ыраатта, иккитинэн, бу дьыа хаһаайына А.В. Захаровтын оёо саалыт биір сайылыкка, биір кыстыкка ааспыта, быһата, оёо сааһым доёоро. Афоня биһигин ыйаабыт сирэ Төнүргэстээх сайылык. Кини көнө-налыы хонууларыгар кылыһа, туста оонньообута, Дирин күөл эмтээх уутугар сөтүөлээнчомоломмуҥа. Ийэзэ Анна Николаевна, аҕа Василий Николаевич сэрни, сут-кураан сылларыгар “Бой-обуой” колхозу туруу улаһиттэртэ элчир.

Афоня 1959 сыллаахха Кытаанах оскуолатын “кулевой” кылааһыгар үөрэнэ кирибитэ. Начальнай кылаастарга үөрэммит сыйларбытыгар өйтөн сүппэт бэлиэ түгэнэр хаалбыттар. Алексей Ермолаев сахалартан бастакынан ыччаттарга Советскай Союз чемпио-на буолан кэлэн төрөөбүт оскуолатыгар көрсүһүү онорбута, боксага ССРС спордун маастара, республика чемпио-на Филипп Анисимов бокска хайдах маастар буолбутун кэпсээбитэ. Ити кэмнэ бастакы разрядтаах М.Е. Захаров тустуутун сек-

циятыгар аан бастаан эрчиллибиллэ. Кэлин Саха АССР үтүөлээх тренери буолбута.

—Коркинна тустууктары ытталлар үһү,—диэн сонун оскуола иһигэр биірде туола түспүтэ. Кэтэһии-манаһы буолбута. Афоня тустуу секциятыгар хыһанан-мүһэнэн дьарыктанара, оройуон күрэхтэһиилэригэр купаана суохтук кытытыта. Сотору Кытаанах адыс кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, табаарыстарынын Сена Окоемовтын, Миша Дружяновтын интернат оскуолаба Д.П. Коркинна эрчиллэр доолуммута. Уһулунулаах тренери дьарыктаннарыттан Афоня көрдөрүүлэрэ биллэ-көстө тупсан барбыта. Ол курдук, 1970-1971 сылларга ыччаттарга Н.Захаров бириһин иһин республика түһүлгэтин кыайылыабынан буолбута. Эмиэ ити сыл, 1971 сыллаахха, Сыктывкар куоракка ССРС уолаттарга түһүлгэтигэр 48 кг ыйааһынна Сахатын сирин чизин көмүскээбитэ. Бу ыйааһынна 26 бөбөстөн IV миэстэлэнэн, бастакы улахан күрэхтэһиигэр кииһи мыйыммат көрдөрүүлэминэ. Тренери Д.П. Коркин бу уолтан туох эрэ тахсыһы диэн орто оскуола кэнниттэн икки сыл бэйэтигэр хаалларан дьарыктаабыта. 1971 с. Черноцы куоракка ытыллыбыт Союз “Спартак” күрэхтэһиигэр кэлин Союз күүстээх тустууга

буолбут Тельман Пашаевы хотон чемпионнаабыта. Эмиэ ити сыл Усть-Каменогорскайга буолбут Бүтүн Союзтаабы турнирга иккис миэстэлэммитэ уонна ССРС спордун маастарыгар кандидат нуорматын толорбута. Афоня ити сыл наар иккис миэстэни тосхойбута. Ол курдук, Кемерово куоракка А. Иванцкай бириһингэр нуоруоттар икки ардыларынаабы турнирга, 1972 сыллаахха Дьоккуускайга ытыллыбыт Бүтүн Союзтаабы турнирга үрүн көмүс медаллар хаһаайыннарын буолбута. ССРС спордун маастарын нуорматын толорор.

1972 сыл күһүн Ленинград куорат физкультурнай институтун кириэр ааныгар долгуттүт көрүгүнээх абитуриент ортолоругар толору эттээх-синнээх, намыһах сорус унуохтаах, буйурухай хара баттаах уол табаарыстарыгар туох эрэ көрүдүөстээри кэспээн күллэртир. Ити Афоня Захаров этэ. Кириэ экзаменинары тобо курдун ити күһүн студент буолбута. Күн ахсын билин-көрүү аартыгар дабайыһи дыһыардаах үлэтин кытта спорт сылаалаах умсугутуулаах дьарыгын дьүөрэлээбитэ. Сотору кэминан Афоня Ленинград куорат күүстээх бөбөһө буолбута. РСФСР “Спартак” обществотыгар тустан наар иккис миэстэ диэн суруллар дипломнара дьэ уларыттытара.

1973 сыллаахха Ленинград куоракка чемпионнаабыта. Бу сыл Гродно куоракка 52 кг ыйааһынна Бүтүн Союзтаабы турнирга иккис тээбитэ. Саха сириттэн 68 кг ыйааһынна Никон Брыгаава тустан спорт маастарын нуорматын толорбута. 1974 сыллаахха Минскэй куоракка Советскай Союз “Буревестник” обществотын Кини Советын чемпио-на буолбута. Кишнев куоракка нуучча бухатыһы Иван Заникин бириһин иһин Бүтүн Союзтаабы турнирга чемпионнаабыта уонна 1974 сыллаахха Уфа куоракка Советс-

төннөрүгэр ыкыран сурук сурухбуктарын ылымматаа. Дойдугар совхоз рабочаа буолбута, ол быһыгар тустара. 1976 сыллаахха көнүл тустуу Саха сиригэр сайдыбыта 20 сыллаах үбүлүйүгэр аҕамыт элбэх күүстээх бөбөстөр кытытылаах турнирга бастаабыта. 1977 сыл Афоняга элбэх үөрүүнү аҕалыта. Бэс ыйыгар Улан-Удэга Россия чемпио-наын боруонса призе-ра буолбута, балаһан ыйыгар Черкесс куоракка Россия “Спартак” обществотын күрэхтэһиигэр биір ыйааһын үөһэ тахсан

тустан бэһис миэстэ-дэммитэ. Оттон Союз “Спартак” обществотын Кини Советын түһүлгэтигэр бэйэтин 48 кг ыйааһыныгар тэннэн тустан үрүн көмүс при-зер буолбута. Сэтинньи-гэ Киев куоракка Со-юз түһүлгэтигэр кыты-быта. Итиннэ Афанасий Захаров бэркэ көтөүллэн тустан, көрсүбүт бөбөстөрүн барыларыгар хотторуу хомототун биллэрэн, бэйэте биір эрэ хотто-руулаах күрэхтэһиини түмүктээбитэ. Тренери-дэр кини тустуутун бэ-лиэтин көрөн, Союз сүүмэрдэммит хамаан-датын эрчиллэр дьары-гар Домбай куоракка ыгырыттытара. Онон кини дойду биллилээх бөбөстөрүн Р. Дмитриевы, Т. Пашаевы, С. Корниллаевы, А. Ивано-ву кытта эрчиллибитэ. 1978 сыллаахха Минскэй куоракка Союзка биірдиһилээн бастаар иһин күрэхтэһиигэ кы-тытыта. 48 кг ыйааһынна 20 бөбөс күөн көрсүбүтүттэн сэт-тэлэрэ саха уолаттара эһилэр. Кинилэртэн И. Зырянов (Москва) икки, В. Гоголев, В. Чириков (Душанбе), Г. Троев (Ленинград) үс, А. Дю-доров (Москва) үс-түөрт эргир кэнниттэн туорабытара. А. За-харов (Саха сирэ) алта-та тустан түөрдүгэр ыраастык кыаһын бэһис миэстэлэнэн дойду сүүмэрдэммит хамаан-датыгар кандидатынан ылыллыбыта. Саха бөбөһө дойдугар даһаны туста сылдьан

Союз улахан түһүлгэти-гар ситиһиилээхтик кытытыаха сөбүн көрдөрбүтэ.

Бу кэмнэртэ Афа-насий Захаров Саха си-рингэр бастакы нүөмэр-дээх бөбөһүнөн сыйды-ыбыта. Улууһун, рес-публикатын чизин үтүстүк көмүскээбитэ. 1979 сыллаахха Улан-Удэга Дальнай Восток зонатыгар Саха сирит-тэн тустан иккис тээби-тэ. 1977, 1978, 1979 сылларга Н.Н. Тарскай бириһин республика чемпионатыгар 48 кг бастакы миэстэни кири-эзэ быһа биэрэнэр (бэйэте Союз, Россия күрэхтэһиилэригэр сыйдыар буолара), улу-ус хамаандата элбэх оч-кону ылаттаан турар. Ити үс сыл субуручу республика бастын спортсменнарын аатын сүктүтэ. 1993 сыллаах-ха биһэхэ буолбут ве-теран сулустар күрэх-тэһиилэригэр Роман Дмитриевтин эрбиһи тилин курдук тэһэз эрийсэн тустубута, икки очконан сабырыттар-быта. Кылаһынан үчүгэй тустуу этэ, Афо-ния Захаров тустарын көрбүт эрэ барыта ал-баһы туттарын, көбүөргэ культуура-лааһын, кыайыһы ура-ты дьулуурдааһын бэ-лиэстээбиттэ.

Спорт маастара А. Захаров дойду түһүлгэ-тигэр тахсан, ааттаах-тар диэн чугуйан көрбөккө, Союз билли-илээх бөбөстөрү Р. Дмитриевы, С. Корни-ловы, Н. Комаратенко-ны, Д. Джафаровы, В. Феоктистовы, А. Дю-доровы, И. Зыряновы, В. Гоголевы кытта күөн көрсүбүтэ, Эстафетаны кинниттэн аатырбыт бөбөстүт Василий Гого-лев ылбыта. Оттон Афанасий Васильевич 1984 сыллаахха көбүөртэн тэйн баран дуобакка көспүтэ. Биір сыһынан бастакы раз-рядтамыта. 1990 сыл-лаахха маастарга кан-дидат буолбута. Иллээх дьыа кэргэн аҕа. Ий-элэрэ Зоя Николаев-на—олохтоох дьаһалта специалиһа. Үс ороло-охтор. Кинилэргэ бары-ларыгар олоххо уһара-абат умсулганы, дьолу баһарыаһын.

Платон КОРКИН.
Хаартыскага: А. За-харов көбүөргэ.

Николай ХАДААРЫСКАЙ

Көлүөнэттэн көлүөнэбэ,
үйэттэн үйэбэ
Киһи аймах кэстибэт кэскилэ,
Сирдээби күнэ, үгэр таңарата
Дьахтар барархан баарын тугары
Таптал муарата уустуо суоҕа,
Олохтон олоху салгы туруоҕо.

Үчүгэйдэн, умсугутуулааһын даа,
Уһун, кылгас — хайата да
буоллар,
Олорон аһар олохтот
айыллыта
Ойар күннээх бу орто дойдубар

XXX

Өтөх таһыгар сайылыкка
Баарабай суон тийкээ

Чабылланнаах этин саалыһа,
Уол маһы үлмү тэбэ.
Тыт сүүллэн барчаалла,
Мутуга ыраах ыһыла.
Силиһин кытта ылбаата,
Сирин кырсын алдыата.
Табо салоон түһэн
Сүрүктэн айылыа күүһэ.
Күөрэ-лаңкы түһэрэн
Тобута-хайыта тэллүтэ.
Туох аһыһыта, абааһыта
Сөрүөстүбүтэ буолуой ити
маска?..

КЭПСЭТИЭХ БААР ЭБИТ

“Любовь одна, но подделок под
нее тысячи”.
Ф. де Ларошфуко.

XXX

Сааһырбыт дьон быһымыһынан,

Кэпсэтиэх да баар эбит.
Ону баара, көрсөн баран,
Айах аппакка араһсыбылпыт.
Хайа-хайабыт эдэр сааһын
Саһабыта ол түгэннэ,
Төһө да ааспытын иһин,
Сүрэхтэрибит күүсэ тэбэ.
Тапталар курдук ээбилтэ,
Арай эн эрэ баран,
Кыһыс оҕо соһуллутун буолбаат,
Учуутал киһини ардыгы булан.
Дьахтар өйө абыруутабын
Оттон ыла биллүтүм,
Үөрэбэ суох, муһук буолан
Колхозлар гостиниэ хаалбытым.

Көнүлээ, күндү киһим,
Уоскуттан ууруу хаалабын,
Очкоттоогу кэми саныа-аһта
Эйиэхэ дьолу баһарабын.

XXX

Ийэ буолаары сыйдыар
Эдэр кыһыс дьахтары,
Ого төрөтөн омуҕу үксэтир
Абыһыттан айдарыһаах
бараксоны
Оҕортуу, талтыһы көрдүм,
Олох салганаһыттан үөрдүм.

